گریمان بەختیار عەلی و برادەرەکانی، نیتشە، هایدەگەر و سلۆتەردایکی کوردن، ئەی هیتلەرەکەیان کێیە؟!

سەلام عەبدولاّ
2005/9/29

ئەلتوسیر:(لە واقیعدا، فەلسەفە لە دوا پێناسەکردنیدا، سیاسەتە.)

لە چەند ساڵی رابردووداو تا ئێستا، کۆمەڵێ گۆڤار، رۆژنامەو دەزگای بلاّوکردنەوە، بایەخ بە بەرهەمەکانی دوو فەیلەسوفی ئەڵمانی(نیتشە و هایدێگەر)وپەیرەوانیان دەدەن، بۆ نموونە کۆمەڵناسێکی راسیست وەك ماکس فیبەر(...دژ بە سلاڤییەکان و پێش هەموو شتێك لە دژی پۆلەندییە دواکەوتووەکان-لە سیمنارکەی فرایبۆرگ وەرگیراوە-و پیتەر سلۆتەردایك). هەروا چەندین کتێب، نامیلکەو وتاری وەرگێراوەیان بلاّوکردووەتەوە. ئەم کروپ و تاقم و کەسانە بەناوی"رۆشنبیری بێلایەن و"ئەکادیمیست"وە کاردەکەن و نیازیان گوایە ئەوەیە، بە زمانی فەلسەفی بدوێن و ئەوەی پێیانە نوێیەو خزمەت بە بواری رۆشنبیری کورد دەکات! دەزگاکانی راگەیاندنی هەردوو پارتە زلهێزەکەش، بەناوی دیموکراسی و مافی ئازادی بیروڕا، رۆڵی رێگاخۆشکەرەوە بۆ ئەو گروپ و کەسانە بینیوەو دریغی لە دەمچەورکردنیان ناکەن، تەنانەت بۆ(بەختیار عەلی)یەکیش کە دەنووسێ:(...ببێتە شارێگایەك بۆ حوکمی مێگەل و زۆرینەی نەخوێندەوار و ئایدۆلۆژیا ناعەقلانییەکانی خۆرهەلاّت_بەختیار عەلی بۆ کوردستانی نوێ2005/8/14، پوکئۆنلاین-).ئەم جۆرە دەربڕینە سووکایەتییەکی گەورەیە بە خەڵك و بەختیار لە مامۆستا ئەڵمانییە مرۆڤکوژەکەی وەریگرتووە: نیتشە پێغەمبەری کۆمەڵکوژی و ئەنفالە-! شوبهاندنی خەڵك بە مێگەل و زۆرینەی نەخوێندەوار(بۆ نموونە، سەدان هەزاران خەڵکی ئەنفالکراو لە کوردستان؛ ملیونان قوربانی کۆشتنی پیشەسازییانەی جوو، سنتی و رۆماکان لە ئەڵمانیا یان کۆمەڵکوژی ئەرمەنەکان لە تورکیا و ئەوانەی تر نەخوێندەوار بوون)و لە پێناو((مرۆڤی بالاّ))و((کۆمەڵگەی هەڵبژاردە))بووە

ئەگەر ئەو"سەربەخۆ و بێ ئیدۆلۆژیانە"ئاگاداری بۆچوونە دڕندەو دواکەوتووەکانی ئەو فەیلەسوفانە (نیتشە، هایدەگەر و سلۆتەردایك) نەبن و بە ناهوشیارییەوە داکۆکیان لێ دەکەن، ئەوا دەبێ لێیان ببوورین و بە کەسانی سەرلێشێواو و کاڵفامیان بناسین، بەلاّم ئەگەر بەڕاستی ئاگادارییان هەیەو هوشیارانە داکۆکیان

لێ دەکەن و بەخەڵکیان دەناسێنن، ئەوا دەبێ وەك تاوانبار بناسرێن و ئێمەش بە خەڵك دەڵێن: بڕوانن بەو جۆرە کەسانە چۆن لە پشت مێزەکانیانەوە، دەست بۆ ئاگر و تاوانی وەحشیگەرییانە دەبەن و چۆن دەیانەوێت خەڵك فێری رەگەزپەرستی، کۆمەڵگەی نوخبە(دەستەبژێر)و قیزهاتنەوە لە خەڵك و دژایەتیکردنی سۆسیالیزم و کۆمۆنیزم و سووکایەتی پێکردن بە ژنان و دامەزراندنی سیستێمی کۆیلایەتی دەکەن و لە هەمووی گرنگتریش ئەوەیە بیسەلمێنین کە ئەو کەسانە هەرگیز بێ لایەن نین وخزمەتکارو کۆیلەی بەرەی چەوساندنەوەی مرۆڤ بۆ مرۆڤن! هیچ جیاوازییەك نییە لە نێوان بۆمباو کۆمەڵکوژییەکانی هیتلەرو بۆچوونەکانی نیتشەو هایدەگەرو سلۆتەردایکیش وەك قوتابییەکی هەردووکیان.

ئێستا دەبێ لەم نووسینەدا، لەسەر بنەمای خوێندنی دەقی ئەو"فەیلەسوفانە"و بۆچوونی شارەزا و لێکۆڵەرەکانی دەستی یەکەم، ئەم بۆچوونانە بسەلمێنین و وڵامی ئەم پرسیارانە بدەینەوە: فڵانە فەیلەسوف لە ئاستی ناکۆکییەکانی ناو کۆمەڵگە لەکوێ راوەستاوەو چۆن مامەڵەی لەتەك دەکات و دەیەوێ بە چی بگات و چۆن؟ ئایا بۆچوونەکانیان بەراست سەربەخۆ و بێلایەنن؟

راستە نیتشە فەیلەسوفە، بەڵام فەلسەفەکەی خزمەت بە کێ و بەچی دەکات؟

ناکرێ باس لە بیرمەندێك بکرێ، بەبێ ئەوەی سەرنجی ئەو قۆناغەی تێدا ژیاوە، لە بەرچاو نەگرین. سەردەمی نیتشە، سەردەمی شۆڕش و بەرخۆدان بوو، هەر لە کۆمونەی پاریس تا راپەڕینی جووتیارییەکان و پێکهاتنی چینی کرێکاری ئەڵمانی. هەڵبەت هەر زانا وچینێك هەڵوێستی خۆی لەو پەرەسەندنانە راگەیاندووە و نیتشە یەکێکە لەوانەی کە بە شێوەیەکی ئیدۆلۆژی و حیزبیانەی پەتی، بۆچوونی خۆی راگەیاندووە.

نیتشەی"هزرڤان" لە (زەردەشت وای گوت، پەرەگرافی48)دا دەڵێ: (ئەگەر رێ بە هەموو کەسێك بدرێت فێری خوێندن ببێت، بە بەردەوامی نەك تەنها نووسین بۆگەن دەکات، بەڵکو بیرکردنەوەش)

ئەگەر پرسیار بکەین: ئەم بۆچوونە خزمەت بە چی دەکات؟ ئایا ئەو بۆچوونە درووستە، یان گێلانەیە؟ مەریوان قانع لە ووتارێکی هاوڵاتی نووسیبووی((نیتشە ئەو فەیلەسوفەی کە دەیویست هەمووومان بکات بە شاعیر))، ئایا شوێنی شیعر لەو بۆچوونەدا بەدی دەکرێت؟

نیتشە چونکە زۆر جەخت لەسەر توێژی هەڵبژاردەی کۆمەڵکە دەکا و رقی لە هەژارەکانەو بەرهەمەکانی خزمەت بە"هەڵبژاردەی"کۆمەڵگە دەکات، بۆیە زۆر ئاساییە لە لای، بەو شێوەیە سوکایەتی بە جەماوەر بکات و لە دژی ئەوە راوەستاوە، هەموو کەسێك فێری خوێندن و نووسین ببێت، رێك بە پێچەوانەی بۆچوونی بیرمەند و رابەڕی حیزبی شیوعی ئەڵمانی ئێرنست تیلمان کە بەدەستی فاشیستەکان، کوژرا کە دەڵێ((زانست دەسەڵاتە، دەسەڵاتیش زانست))، تا زانست بخاتە خزمەتی ژێردەستەکان و بە شێوەیەکی زانستی فێری چۆنییەتی دەسەڵاتدارێتی بن. ئەمە دوو جیهانبینی جیاوازن و ئەمرۆیش بە پێچەوانەی بۆچوونی ئەو"هزرڤانە"لە سەر ئاستی جیهانیش هەوڵدەدرێت، نەخوێندەواری بە گشتی قڕ بکرێت.

هەر لە هەمان کتێبدا نیتشە لە زردەشت وای گوت لە(Vom Gesindel، بەشی124) نووسیویەتی: (ژیان سەرچاوی ئارەزووە، بەڵام لە هەر کوێ خزمەتچییەکان لە تەکدا لێی بخۆنەوە، هەموو بیرەکان ژەهراوی دەبن)

ئەگەر جەماعەتی رەهەند بە هەڤاڵ فاروقی هاوبیری جارانیشیانەوە بە راستی(gesindel)ی بازرگان و سەرمایە وخاوەن عەقارەکان نەبن، دەبوون بە پەیرەوانی ئەو ئەلمانییە سافلە؟! مارکس راستی گوتووە کە بیری ئەلمانی لە خوارەوەی ئاستی رەخنەگرتنە، بەڵام هەر وەك بابەتێك بۆ رەخنەگرتن دەمێنێتەوە، هەر بۆیەشە، ساڵانێکە خۆمم بە نووسین و بۆچوونەکانی ئەو گروپ و کەسانەوە خەریك نەکردووە، چونکە ئەو(مارکس) قسەی لەبارەی ئەقڵی ئەلمانی کردووە، من بۆچی دوای نزیکەی200ساڵ خۆم بە"فەیلەسوفە کوردە" دۆستەکانی ئەو کابرا گەمژەیە، خەریك بکەم. بەختیار پێی وایە ئەگەر بە زمانێکی "ستاندار"ی نوخبەوە بنووسێ(ئەسپەکە رادەکات) ئەوا خەڵکیش چیتر ناڵێن(ئەسپ غاردەدا)!

پێدەچێت"فەیلەسوفە کوردەکانی سلیمانی و هەولێر" زۆر سەرسام بن بەم بۆچوونەی نیتشە: (ئەوە بە ئاسانی ئیمکان نییە لە خوێنێکی دەرەکی تێبگەیت: من رەقم لە خوێنەوارە بێ کارەکانە)!

ئایا مرۆڤی دەرەکی هەیە؟ ئەو دەربڕینە لە ئەدەبی مرۆڤدۆستان نامۆیە و تەنها شیاوی ئەلمانییەکی رەگەزپەرستی قیزەوەنە! بۆ نموونە بەختیار عەلی وەك سەرڕەشێکی رۆژهەڵاتی لەلایەن نیتشە و پەیرەوانی ژێرپێ دەخرێت، بەڵام ئەم ئەوەندە"زیرەك و شارەزایە"، ناتوانێ ئەمە بخوێنێتەوە و دەرسی لێ وەربگرێ، بەپێچەوانە بەرگری لێ دەکات! نیتشە زۆر رەگەزپەرستانە لە سوکراتی فەیلەسوف دەدوێ و دەنووسێ: (سوکرات بە پێی باوباپیرانی، سەر بە گەلە نزمەکانەو شوان بووە. مرۆڤ ئەمە دەزانێ و بە چاوی خۆی دەیبینێ چەند ناشرینە. ئایا سوکرات بە راستی یۆنانی بووە؟)، بۆیە ئاساییە ئەگەر گریمانەی ئەوە بکەین، نیتشە چاوی بە بەختیار بگەوێ، ئەوا تا" گردە سەرکەشەکانی ئەزمەر"بەرشەقی دەدا، چونکە هیچی لە رەگەزی مرۆیەکی ئاری یان مرۆڤی باڵا، ناکا!!

کەفوکوڵی ئەم"پوپلانە" لە دژایەتی نیتشە بۆ سۆسیالیزم دادەمرکێتەوە، چونکە بەختیار ئەوەندە لە مارکسیزم قەڵسە، لە گفتوگۆیەکیدا لە گۆڤاری رامان، لەبری ئەوەی رژێمی فاشیستی بەعس بە رژێمی فاشیستی ئەلمانی بشوبهێنێ، بە دەسەڵاتی سۆڤێت شوبهاندویەتی و وەك لایەنگیرانی تیئۆری (تۆتالیتاریزم) هەڵویست وەردەگرێ گەر چی لەوانەیشە نەزانێ ئەمانە کێن و چییان گوتوە!!

نیتشە لە(Nachgelassene Fragemente, Herbst1869-1872)دا دەنووسێ: (فێرکردنی هەرە گشتی، واتە بەربەرییەت و بە هەمان شێوە پێشمەرجی کۆمۆنیزمە)!

کۆمونیزم و بەرفراوانکردنی رۆشنبیری لەناو خەڵك، کۆتایی رۆشنبیرییە! ئەمەیە شاعرییەتی زمان و رۆشنبیری"هزرڤانی هەرە گەورەی مێژوو"؟ ئایا ئەم دەربڕینە، چەند بێ لایەنانە نووسراوە و بیری لێکراوەتەوە؟ ئاخر هەر ئەم بۆچوونانەیە کە"فەیلەسوفە"کوردەکانی سەرسام کردووە و بەدوای کەوتوون و هەوڵدەدەن خەڵکیشی بۆ رێکبخەن!

له کتێبی(Der willen zur Macht) که لایەنگرانی بە شاکاری نیتشەی دەزانن، نووسیویەتی: (دەبێ له پەیوەندی هەموو فۆرمەکانی گەندەڵی تێبگەین و له تەکیاندا، گەندەڵی مسیحییەکانمان له بیر نەچێت(باسکاڵ وەك نموونه)، به هەمان ئەندازه گەندەڵی سۆسیالیسته- کۆمۆنیستەکان(دەرئەنجامی مسیحییەت)و بەرزترین کۆنسێپتی کۆمەڵایەتی سۆسیالیستەکان، نزمترین ئاسته له ڕێکخستنی کۆمەڵگەکان. لێرەدا نابێ ڕێککەوتن بکرێ: لێرەدا دەبێ سەربڕین، لەناوبردن و جەنگ بەرپا بکرێت-ل39) یان له بەشی1003ی هەمان سەرچاوەدا، بەرزنرخاندنی جەنگ یەکێکه لەو خەسلەتانه که به ((بەڵێ)) وەڵام داوەتەوە. گرووپی ڕەهەند لێرەوە سەرچاوە و ئیلهامیان وەرگرتووە و بەم ئەقلییەتەوە لەبەرامبەر بزووتنەوەی شیوعی ڕادەوەستن و به هەستی نیتشه و هایدەگەرییەوە مامەڵه دەکەن، ئاخر نیتشه پێی وایه: (هەست ناسکی زۆربەی مرۆڤەکان، نەخۆشی و ناسروشتییە-هەمان سەرچاوە، بەشی52)

"بلیمەتی" نیتشه لەمەش ڕاناوەستێ و داهێنانەکەی بەم شێوەیه دەردەبڕێ: (تیئۆری داهێنان: شێتەکان، تاوانبارەکان، ئەنارشیستەکان، هەموو ئەمانه چینی چەوساوە نین، بەڵکو فڕێدراوی کۆمەڵگای تا ئێستای هەموو چینەکانن). جیهانی نیتشه نموونەی بیری تاوان و دڕندایەتییە به هەموو ڕەهەندەکانییەوە و دەتوانین به ئاسانی دیاری بکەین، به بێ ئەوەی بگەینه ئاستی زۆر باڵای گیزندلگەلێك وەك گرووپی ڕەهەند، هەر ئەوەندە بەسه بزانین نیتشه چیتری لەبارەی جەنگ ڕاگەیاندن دەڵێ: (ڕاگەیاندنی جەنگ لەلایەن مرۆڤه باڵاکانەوە له دژی جەماوەر، پێویستە...-بەشی861)

لەوانەیە هیتلەر بەقەد نیتشه جەنگخواز بێت و به پیرۆزی بزانێ، چونکه بەشانازییە دەنووسێ(بەهەشت له ژێر سێبەری شمشێرەکانه-هەمان سەرچاوە، بەشی452)! کاتێ ئەو مەرگی خوا ڕادەگەیەنێ، ئیدی باسی کامه بەهەشت دەکا؟ هەروا دەبێ بپرسین کام خوا مرد؟! شوێنی مردنی له کوێیە؟!

نیتشه به زمانێکی" زۆر فەلسەفی و سەربەخۆ" ڕاگرتنی سیستێمی کۆیلایەتیش بەرز ڕادەگرێ و دەنوسێ: (ئەگەر ئەوە ڕاست بێت که یۆنانییەکان لەبەر ڕاگرتنی کۆیله، خاپوور بوون...ئێمه بەهۆی نوقسانیمان له کۆیله، لەناودەچین-هەمان سەرچاوە)

هەڵوێستی نیتشه لەبارەی ژنانەوە، "داهێنانێکی گەورەیە"و شایەنی ئەوەیە،"عولەما"کانی گرووپی ڕەهەند شوێن پێی هەڵبگرن! ئەوەته دەنووسێ: (ژن شایستەی هاوڕێتی نییە، چونکه له خۆشەویستی بەولاوە، شتێکی تر نازانێت) یان: (کاتێك دەبینم پیاوێکی خانەدان ژنێکی لاژك و پاپۆکەی هێناوە، حەز دەکەم زەمین قوتم بدات.)...(خۆشبەختی پیاو وابەستەی ویست و ئیرادەی خۆیەتی، بەڵام خۆشبەختی ژن به ئیرادەی پیاوەوە بەندە)!...(له دواییدا: مێینە! نیوەی مرۆڤایەتی لاوازە و نموونەی نەخۆشییە...-هەمان سەرچاوە)!

پێدەچێت ئەو بلیمەتانه هەر تەنها گوتەی نیتشە(ئەگەر چووی بۆ ژن، قامچێکەت لەگەل خۆت ببە)، دەزانن و ئیتر دەتوانن لێی ببوێرن یان پاکانەی بۆ بکەن، بەڵام پرسیارێك خۆی دەسەپێنێ و دەبێ بکرێ: ئایا له خراپترین دەقی کۆمونیستەکان(شیوعییەکان)، هەڵوێستی ئەوەندە خواروخێچ و نزم نووسراوە؟!!

نیتشه له دوا دەقی"شاکار"ەکەیدا نووسیویەتی: (ئامانج مرۆڤایەتی نییە، بەڵکو مرۆڤی باڵایە)
ئەم بۆچوونانە سەرچاوەی ئەو ژەهر و ڤینەیە کە گروپی ڕەهەند لەناو ئەم خەڵکە کە بە بۆچوونی نیتشە نزم و بێ کەڵکن، بڵاودەکەنەوە، بەداخەوە کەسانی وا نزم و سووك هەن کە بە ئومێدیان دەزانن، جا ئومێدێك ئەم قوتابخانە دڕندەیە بێت، دەبێ چییان لێ چاوەڕوان بکرێت؟!
لۆکاش لە(وێرانکردنی ئەقڵ) دەنووسێ: (لە میرشکۆفسکی و گیدە تا شپێنگلەر، بێملەر و ڕۆزنبێرگیش، هیچ ڕەوتێکی کۆنەپەرەستانە لە سەردەمی ئیمپریالیزم نییە، فێرکارییەکی گرنگی-نیتشە-یان، وەرنەگرتبێ). فاشیستەکان تاوەکو ئیمرۆ، نیتشە بە نموونەی باڵای بیرکردنەوەیان دەبینن و فەلسەفەکەی ڕێك، فەلسەفەی سیاسییانە و بە بەراستیش بۆچوونەکانی هیچ گومانێکی نەهێشتووەتەوە لە بارەی شێوەی ڕێکخستنی جیهان: دەسەڵاتی دەستەبژێر، زەبروزەنگ و جەنگ، دژایەتی کۆمونیزم، کۆیلەراگرتن و دژایەتیکردن و لەناوبردنی هەر درووشم و خواست و مەبەستێك وەك یەکسانی بەمانا شیوعییەکەی و دادپەروەری کۆمەڵایەتی...هتد!
ڤێکتۆر فاریاس 12ساڵ لە ژیانی خۆی بۆ لێکۆڵینەوە لەبارەی مارتین هایدێگەر تەرخانکردو لە پایزی1987دا وەك کتێبێك لە ژێر ناوی(هایدیگەر و ناسیونال-سۆسیالیزم) بە زمانی فەرەنسی لە پاریس بڵاوکردەوە. بەم بۆنەیەوە، ڕۆژنامەی لۆمۆندی فەرەنسی نووسیبووی: (کتێبەکەی فاریاس تەقینەوەیەکە، ئەوەش نا لەبەر هێرشکردنەکەی، بەڵکو لەبەر بەهێزی). ئارنۆڵد شویلزیل لە ووتارێکدا دەنووسێ(هیچ چاپخانەیەکی ئەڵمانیا ئامادە نەبوو ئەو کتێبە لەچاپبدەن-یونگە ڤێلت،25.5-) و لەپاش 11ساڵ بە زمانی ئەڵمانی بڵاودەکرێتەوە. بەداخەوە پێشەکی چاپە ئەڵمانییەکەی لەلایەن فەیلەسوفی ئەڵمانی بەناوبانگ(یورگن هەبەماس)ەوە نووسراوە، چونکە، بە بۆچوونێکی، هەموو ڕەنجی(فاریاس)ی بەبا داوە! هەبەماس دەنووسێ: (بەرهەمەکانی هایدیگەر دەمێکە خۆیان لە کەسایەتییەکەی جوداکردووە.-ل.12-)!
ئایا بەراست مرۆڤ لە بەرهەمەکەی جوێ دەکرێتەوە؟! بەرای من، چەندە محەمەد لە قورئان و دامەزراندنی دەوڵەتەکەی جوێدەکرێتەوە؛ سەددام لە بیری نەتەوەیی عەرەبی یان تاوانی ئەنفال؛ سەرمایەداری لە سیاسەتی داگیرکردن؛ بریشت لە بیرو مێژووی کۆمونیستەکان جوێدەکرێنەوە؛ هەر ئەوەندەش دەکرێ، بەرهەم و کەسایەتی هایدیگەر لە بیرو دەسەڵاتی ناسیونال-سۆسیالیزمی ئەڵمانیا، جودا بکرێ.
پرۆفیسۆر(فاریاس) لە سەرتاسەری کتێبەکەی و لە دارشتنی پوختەی تێزە سەرەکییەکەیدا، زۆر بە وردی لە بارەی بیروبۆچوونی پێشینەی هایدیگەر دەنووسێ و ئاماژە بۆ شێوەی بیرکردنی ئۆتۆرتێت، ئەنتی سمیت و ناسیونالیستی توندرەوەکەی دەکا کە پیرۆزی بە وەڵات دەدا-تێکستەکانی لە ساڵی1910-یا ئاماژەکردن بە ئەندامبوونی لە ریزی(حیزبی ناسیونال-سۆسیالیستی کرێکاری ئەڵمانی)دا، دەربڕینێکی پێشنەبینی ئۆپۆرتۆنیستی یان بەناچاری تەکتیکی، نەبووە، بەڵکو پێشتر، پێش ئەوەی سەرۆکایەتی کۆڕی زانکۆی فرایبۆرگ بەدەستەوە بگرێ و لە پاشاندا بە تەواوەتی سەرۆکایەتی زانکۆ و ئەندامبوونی لە حیزب،

هەستاوە بە هاندانی سیاسی- پراکتیکی بە مانای ناسیونال سۆسیالیستەکاندا؛ رەنج و کۆشیشی داوە بۆ ریفۆرمکردنی ناسیونال سۆسیالیستی زانکۆ(ل40)؛ پێکەوە لەگەل(روزنبێرگ)و پایەبەرزانی تری ناسیونال سۆسیالیزم و هانز فرانك(کۆمیساری دادپەروەری رایخ)کاریکردووە بۆ گۆأینی(یاسای رومی) بە(یاسایەکی جەرمانی)؛ پێکەوە لە گەل گۆبلز، رۆدولف هێس و ئەلفرید رۆزنبێرگ لە(خوێندنی باڵای سیاسەت لە بەرلین)بەشداری لە سمینارەکان کردووەو لە لانی کەمەوە تا ساڵی1935درێژەی پێداوە.

هایدێگەر تا ساڵی1953دا نەك تەنها بەرپەرچی پێداچوونەوە لە بڕوای بە<<ناوەکی حەقیقەت و گەورەیی>>ناسیونال سۆسیالیزم نەداوەتەوە، بەڵکو هەروا ئامادەنەبووە بە روونی و بە دووبارەوە رەفزیکردووە لە تاوانە گەورەو بەتێروتەسەلە لەبەرچاوەکانی رژێمی هیتلەر، پاشگەزببێتەوە.(ل44). شایان باسە تا مردنیشیدا ئامادە نەبووە، تاوانی جینۆسایدی جووەکان(هۆلۆکۆست) مەحکوم بکا. لە گفتوگۆ بەناوبانگەکەی لەگەل گۆڤاری(دێر شپیگل)ی ساڵی1966دا، سەرلەنوێ نازیزم بە"یەکەم هەوڵدان بۆ سەرلەنوێ بیرکردنەوە لە پەیوەندی مرۆڤ لەگەل تەکنەلۆژیا)دەنرخێنێ. لە ساڵی 1934دا، راگەیاندنێك کە لەلایەن هایدیگەریشەوە ئیمزاکرابوو لە رۆژنامەی(فۆڵکشە بیئۆبئاختە)و رۆژنامە گەورەکانی تر بڵاوکرایەوەو تێدا هاتبوو: (زاناکانی ئەڵمانیا پشتیوانی ئیدوەڵف هیتلەر دەکەن)-ل.261-)

پۆستمۆدێڕنە فەرەنسییەکان کە شاگردی(هایدیگەر)ن و لەپێشەوەیاندا(دریدا، لویتارد و فۆکۆ)، بەشداری مامۆستاکەیان لە دەسەڵات و تاوانەکانی نازیزم زۆر بەکورتی، هەڵسەنگاندووە، بەڵام ڤیکتۆر فاریاس بە درێژایی439لاپەڕە سەرتاپا بەڵگەنامە، سەلماندوویەتی کە ئەو ماوەیە(1927-1976)هەرگیز ماوەیەکی کورت نەبووە!!

فاریاس دەنووسێ: (لە سێنتەری دیکۆمێنت لە بەرلین)، بەڵگەنامەیەکی زۆرو نەبینراو لەبارەی هایدێگەر دەستدەکەوێت؛ لەوێدا شناسنامە حیزبیەکەی بەرچاودکەوێت و تێدا نووسراوە، کە لە1933/5/1لە ژێر ژمارەی 3125894(گاو بادن)بووە بە ئەندام لە حیزبی ناسیونال سۆسیالیستی کرێکارانی ئەڵمانیا و نووسراوە(من بە رەگەز ئەڵمانیم و ئازادم لە أەگەزی جوو یا رەشپێست...)و شایانی باسە کە هایدێگەر تا 1945دا وەك ئەندامی حیزبی ناوبراو ماوەتەوە...هتد(لا.137). هایدێگەر لە دیسەمبەری1944، واتە لەکاتی هەڵهاتنی لە فرایبۆرگی بۆردومانکراوو هەڕەشەلێکراوەوە لەلایەن هاوپەیمانانەوە، بۆ ماڵی برادەرێکی بەناوی(گیورگ پیچت) دەڕوات ولە دەفتەری یادوەرییەکەیدا، دوەنووسێ: (ئاوابوون جیاوازە لە کۆتاییهاتن. هەر ئاوابوونیك، لەناو هەڵهاتندا بە لەدایکبوون دەمینێتەوە-ل.370)

یەکێك لە وتە بەناوبانگەکانی هایدێگەر ئەوەیە کە وتوویەتی:(کاتێ فەرەنسییەك بەڕاستی دەست بە بیرکردنەوە دەکا، بە ئەڵمانی دەپەیڤێ-ل.44-)!. ئێستا، لە پاش پتر لە نیو سەدە دەبێ بڵێن، ئەو بۆچوونە بەئاشکرا زادەی بیری راسیستیی هایدێگەرە، هەر وەك "سۆسیالیستە ئەڵمانییەکان وایە کە لەو باوەڕەدا بوون، مارکس/ئەنگلس گوتەنی:(نەتەوەی ئەڵمان نموونەی تایبەتی هەموو نەتەوەکانە، خوێڕییەکی ئەڵمانی ئینسانێکی بێوێنەیە-مانیفێستی کۆمونیستی،ل.67-).

(دەستپێشخەری سۆسیالیستەکان لە فرایبۆرگ-ISW-)لە ووتارێکیاندا بە ناوی(ئیدۆلۆژیای دیسکۆرس) دەنووسن:(هایدێگەر فەیلەسوفی بەکۆمەڵکوشتنە، وەك چۆن کارڵ شمت یاساناسی بووەو ئیدوەڵف هیتلەریش ڕێکخەری.)

کێن ئەوانەی وا نیتشە، ماریتن هایدێگەر و ئەوانی تر بەرز هەڵدەسەنگێنن؟ دەیانەوێ چی بڵێن و بە چی بگەن؟ بۆچی سەرلەنوێ لە کون و قوژبنی زانکۆکانی ئەڵمانیا، ئێران، وەڵاتە عەرەبییەکان و لەلایەن چەند کوردێکی"سەربەخۆ و بێ ئایدلۆژیا"، لێکۆڵینەوەو مشتومڕ لە بارەیانەوە گەرم دەکەن؟

بە دەگمەن زانای زانکۆ یا نووسەر و سیاسەتمەدار هەیە، باس لە هایدیگەر بکا، بەبێ ئەوەی هێما بۆ کتێبەکەی فاریاس نەکەن:

لە25/یونی/1933، بەیادی ئاهەنگێڕانی(Sonnwendfeier) کە لەپاش جەنگی جیهانی یەکەم، کارەکتەری شێوە پڕۆتێستێکی بینی لە دژ ڕێککەوتننامەکەی فەرسای، هایدیگەر، وەك سەرۆکی زانکۆ، لە ووتەکەیدا لەبەردەم هەزاران قوتابی و ئاگرێگی گەورە، ووتی: (ئەی بڵێسە، ئاگادارمان بکە، ڕووناکیمان پێبدە، ئەو ڕێگایە پیشانبدە، کە گەڕانەوەی تێدا نییە!- هەمان سەرچاوە،ل175)

لە نامیلکەی(هیراکلیت)دا گیانی نەتەوە، ئەنتی ئەمریکانیزم-بەو مانایەی ئێستاش- دەردەبڕێ و هێشتا هەر ئومێدی بە سەرکەوتنی هیتلەر دەبێ، هەروا بوونی ئەڵمان بە ئامادەبوونیان بۆ خۆبەکوشتدان لە جەنگی جیهانی دووهەم و لەپێناو سەرکەوتنی فاشییەت دەپێوێ و دەنووسێ: (ئێمە ئیمڕۆ دەزانین کە جیهانی ئەنکلۆسەکسۆنی ئەمریکانیزم بأیاری داوە، ئۆروپا، واتە وەڵات، و واتە سەرەتای ڕۆژئاوا لەناوببەن.....هێشتا تاقیکردنەوەی حەقیقی و گەورەی ئەڵمانەکان لەپێشدایە، أەنگە پێی نەزانن کەوا لە دژی ئیرادەیاندا تاقیدەکرێنەوە، داخۆ تەبا و ڕێکن لە تەك حەقیقەتی بوون، ئایا ئامادەبوونیان بۆ مەرگ بە قەت پێویست، بەهێزە....).

دەمێکە، پێشی دەسەڵاتوەرگرتنی نازییەت،(ئەنتی سمیتیزم) لەلای هایدەگەر ڕیشەی هەبووەو لە نامیلکەی (دەروازەیەك بۆ ناو میتافیزیك، لا28، 1953)دەریبڕیوە؛ بۆ نموونە، جوو بە: (جنۆکە)ناودەبا، یا بەم شێوەیە:(ڕێکخراوە بێ زەمینەکانی مرۆڤە ئاساییەکان لە ڕووسیا و ئەمریکا کە گەلی ئەڵمانیان گەمارۆداوە). جگە لەو بۆچوونانە، هایدیگەر بە شێوەیەکی دأندانە، وەك بڵێی بەخۆی بڕیاری سووتاندن و کوشتنی جووەکانی دابێ، لە1949، لە ووتارێکیدا لە شاری بریمن، ووتویەتی: (ئێستا کشتوکاڵی بووە بە پیشەسازی خۆراکی مۆتۆریزەکراو، لە جەوهەردا، وەك فابریکاتسیونی لاشەکان لە ژووری بە گازکوشتن و ئۆردوگاکانی لەناوبردن، هەمان شتە، وەك ئابلۆقەدان و برسیکردنی وەڵاتان و هەمان شتە وەك فابریکاتسیونی بۆمباکانی ماددەی ئاووی.-هەمان سەرچاوە، ل386))

لە خۆڕا نییە، پرۆفیسۆر(مارتین بوبەر)خەڵاتوەرگری کتێبخانەی ئەڵمانیا لە 1953گوتویەتی: (هایدیگەر: هیتلەری هزرە)!؛ یوئاخیم بروین ناوی ووتارێکی دەنێ: (فەلسەفە بۆ عەیبدارکردنی گوڕستان-مەبەستی ئەوەیە، نازییەکان گۆڕی جووەکان بە ڕەنگ، سمبول و ووتەی خۆیان، عەیبدار یان وێرانیان دەکەن)

له 28ی ئۆگۆست/1947، هیربەرت مارکۆزە نامەیەك بۆ هایدیگەر دەنووسێ و داوای لێ دەکا پاشکەزی خۆی رابگەیەنێ لە نازییەت یان لە کوشتنی ملیونان جوو، ئەویش بەم شێوەیەلە 1948/1/20 وەڵامی دەداتەوە: (....چەند سەختە گفتوگرکردن لە گەل مرۆڤێکدا کە لە 1933وەوە لە ئەڵمانیا نەبووە و سەبارەت بە سەرەتا و کۆتایی بزووتنەوەی ناسیونال سۆسیالیست حوکمدەدا. هەروا سەبارەت بە ئیلتزامییەوە بە رژێمی نازی دەنووسێ: >>لەبارەی خاڵی سەرەکی نامەکەتان دەمەوێ ئەمانەی خوارەوە بڵێم: لەبارەی1933: من چاوەڕوانی ئەوە بووم لە ناسیونال سۆسیالیزم نۆژەنی رۆحی بکا بۆ هەموو ژیان، ئاشتبوونەوەی ناکۆکییە کۆمەڵایەتییەکان و بوونی رۆژئاوا لە مەترسی کۆمونیزم رزگار بکا. من ئەم بیروباوەڕە لە گوتارەکەمدا بە بۆنەی بوونم بە سەرۆك زانکۆ، دەربڕیوە(هەمووتان خوێندووەتەوە؟) و لە وتاری(جەوهەری زانست)رامگەیاندووە-ل372-374).

مارکۆزە، نامەکەی هایدیگەر بە بێ وەڵام ناهێڵێتەوە....

لە پاش روخاندنی دەسەڵاتی نازییەت، ماڵی هایدیگەر داگیر دەکرێ و لە زانکۆ دەردەکرێ.

وەڵامەکەی هایدیگەر بە نامەکەی هیربەرت مارکۆزە و بۆچوونەکەی لە نامیلکەی(هیراکلیت)ئەوەیە، لەلایەکەوە، چارەنووسی جووەکان پێشی1945لەگەل ئەلمانیای رۆژهەلات لەپاش1945 دەشوبهێنی وبە یەکچاو تەماشادەکات. بەم شێوەیە بەربەرییەتی نازیزم وەك بەرپەرچێکی سرووشتی دەنرخێنێ! ئەم هەڵویستە، لایەنێکە لە تیئۆری بیرمەندانی تۆتالیتاریزم کە دەڵێن:(لەجەوهەردا، فاشیزم و دەسەڵاتی سۆڤێتی لێکدەچن-ئۆتۆ ویلز، کارل یوئاخیم-؛ فاشیزم و بەلشەفیزم جومکن- ئۆتۆ ویلز-)؛ لەلایەکیترەوە، بە زەقی خۆی، خۆیی رسواکردووە، چونکە لە وەڵامی نامەکەی مارکۆزە دەنووسێ: (...ئەوەی لە 1945وە روودەدا، لەلایەن ڕای گشتی جیهانەوە شاراوە نییە، لەکاتێکدا، تیرۆری خوێناوی نازیزم، بە ڕاستی لە بەردەم گەلی ئەڵمانیدا، بە نهێنی راگیرا.)

ئەم بیانووە لەبارەی تاوانە دڕندەکانی نازییەت، لە دەم زۆر ئەڵمانیدا گوێمان لێ دەبێ. بەڵێ تاقە وەڵام ئەمەیە: نەمانزانی! نەیانزانی لەسەر دیوار و رۆژنامە و گوتار و رادیوی نازییەت بانگەوازی(هیچ لە جوو مەکەە) بڵاودەکرایەوە؛ نەیانزانی ماڵ بە ماڵ و کۆڵان بە کۆڵان ودانە بە دانە جووەکان دەستگیر دەکران؛ نەیانزانی کێ لەناو ئۆردوگای قەڵاچۆکردنەکان بەندکراوە...هتد!

ئا بەو شێوەیە، هایدیگەر دەیەوێ بە هەموو ئەقڵییەوە، خۆی و گەلی ئەڵمانی لە تاوانەکانی نازییەت ئازاد بکا!

ئایا ئەنتی سمیتی، ئەنتی کۆمونیستی و نازیبوونی هایدیگەر، هۆی سەرەکی ئەوە نییە کە(بۆ نموونە)زاناکانی ئێران وەك عەبدوڵڵا سروش و رەزا داوەری ئەرکانی-سەرۆکی ئەکادیمیای زانستەکانەو بەلایەنگیری"پۆستمۆدێرنە" حیساب دەکرێ، ئەو بایەخە گەورەیە پێدەدەن؟[1]؛ کتێبی(فەلسەفەی هاوچەرخ لە ئۆروپا) لە نووسینی ا.م. بوشنسکی، بە تاقە ووشەیەکیش ئاماژە بۆ نازییەتی هایدیگەر نەکردووە، بە پێچەوانەوە، بەم شێوەیە وەسپی دەکا (بیرمەندێکی زۆر رەسەنە، بۆیە پرسیارکردن لەبارەی

[1](یورگن هابەرماس، گۆڤاری فکر و هونەر، ژمارە76، وەرگێڕانی لە عەرەبییەوە: بڕوا عەلادین)

پێچەوانەوە، بەم شێوەیە وەسپی دەکا (بیرمەندێکی زۆر رەسەنە، بۆیە پرسیارکردن لەبارەی کارتێکردنی ئەوانی تر بەسەریدا، بایەخێکی گەورەی نییە.-ل271).

تیودۆر ئەدۆرنۆ لە کتێبی(jagon der Eigentlichkeit) رەخنەی کەمەرشکێن ئاراستەی هایدیگەر دەکا و فەلسەفەکەی بە فەلسەفەی نازییەت دیاریدەکات. بە بۆچوونی ئەدۆرنۆ، ئەوەی لەلایەن هایدیگەرەوە بە(Seyan) ناودەبرێ، بۆ نازییەت(گەل) و چارەنووسی کۆمەڵە.

فاریاس لە ووتارێکدا لە ساڵی1999، بەم شێوەیەی خوارەوە، سەرکەوتنێکی تر بۆ خۆی تۆماردەکا: (سکەندالەکە ئەوە نییە کە تا ئەأۆ هیچ"زانایەکی رێزدار"لە ئەڵمانیا و ئۆروپا نییە، خۆیی ماندوو کردبێ، لەبارەی زانیارییەکانی ناو ئەو هەموو دوکومێنتە رێگەپێدراوانە بە شێوەیەکی شیاو لێکۆڵینەوە بکەن؛ سکەندالەکە ئەوە نییە کە ئینستیتوت، کۆنگرە و سمینارەکان لەبارەی ئەو بابەتانە کە بەهۆی کتێبەکەی منەوە ئەکتوێل بووە، بۆ ئەوەی لە گفتوگۆکردنەکاندا بەشداری نەکەم، بودجەکەیان خەرج دەکەن، و هەروا سکەندالەکە ئەوە نییە کە رۆژنامەیەکی"لیبڕاڵ" وەك فرانکفۆرتە ئەلگماین و رۆژنامەی(نۆیە تسویرش) ئەو مافەم پێ رەوا نابینن، وەڵامی رەخنەگرەکانم بدەمەوە، تەنانەت دەزگای بڵاوکردنەوەی(ئەڵمانی، ئیسپانی و مەکسیکی)یش رەفزدەکەن، کارەکەم بڵاوبکەنەوە...نەخێر، سکەندالەکە ئەوەیە، یاخییەکی"جیهانی سێ"(گی ڤاتیمۆ)، ئارەزوومەند بۆ"بابەتی سەرەنجڕاکێش"(ئێرنس نۆلتە)متمانەی بەخۆی هەیە" تف بکاتە ناو شلەی کلتوری ئەڵمانیا و فەرەنسا(ئی مارتیناو)، کە بەبێ ئەوەی تاقە یەك سەعاتیش هایدیگەر خوێندبێتەوە(دریدا). خۆشبەختانە بیرو بۆچوونی تر هەیە کە نەختێك شتی هۆشمەندانە لەبارەی بابەتەکەوە گوتووە...هتد) –Bahamas30,1999-.

هەر لەهەمان ئەو ووتارەدا، ئاماژەی کردووە بۆ رەخنەی چەند نووسەرێك، بۆ نموونە، ئۆتۆ پوگلەر-دەنووسێ: ئەو کتێبە، رق وکینەی کابرایەکی تشیلییە کە بیروبۆچوونی ئەڵمانی و یونانی لەمەر فەلسەفە، قبووڵ نییە...هتد).

رەچەڵەکی بیروبۆچوونەکانی فەیلەسوفانی"پۆستمۆدێرن"بە پلەی یەکەم، بریتین لە بیروبۆچوونەکانی نیتشە و هایدیگەر، بە تایبەتی لە پەیوەست بە پەرتووکە هەرە گرنگەکەی یەکەمیان(Zu Genealogie Der Moral لەبارەی ریشەی أەوشت -کە درێژەپێدانی کتێبی(Jenseits von Gut und Boese))یە.

لە راستیدا، لەناو جیهانی ئاڵۆز وچڕوپڕی فەلسەفدا، لە گۆڤارو رۆژنامە کوردییەکان، باس و رەخنە و لایەنگیری لە مۆدێرنیتە و پۆستمۆدێڕنە دەکرێ، بەڵام بەداخەوە، بەبێ ئەوەی چوار کتێب و سەرچاوەی فەلسەفی بەزمانی کوردی شك ببەین؛ ئێمە باس لە زاراوەی پێشکەوتن و مێژوو دەکەین بە بێ ئەوەی بلێین بە دیدی کامە رەوت و چین و لە چ قۆناغ و بارودۆخێدا!

بەجیا لەوەی مارکسیستەکان چ لەبارەی داأشتنی ئەم جۆرە پرسیارانە دەڵێن، هایدیگەر-باوکی"پۆستمۆدێرنەکان"- دەڵێ: ئەمێستا ئەرکی ئەقڵ لەوەدا دەبینم، لە سنوورەکەیدا هاریکارییەك بکا کە مرۆڤ، بەگشتی، یەکەمجار بگات بەپەیوەندییەکی زۆر بەرفراوان لەگەل جەوهەری تەکنیك. ناسیونال

سۆسیالیزم بەأاستی بەو ئاراستەیە رۆیشت، بەڵام ئەوانە لە بیرکردندا، زۆر نەزان بوون، بۆ ئەوەی پەیوەندییەکی روون و ئاشکرا لەگل ئەوەدا دەستکەوێ کە ئەمڕۆ روودەدا و 300ساڵە بە رێگاوەیە. شبیگل، گفتوگۆ، ل 105)....

بەڕێکەوت، دوێنێ ووتارێکی(فۆکۆ)م خوێندەوە بەناوی(ئەنتی ئۆدیب) کە لە عەرەبییەوە بۆ کوردی وەرگێڕدراوە و لە سایتی دەنگەکان لە8/21بڵاوکراوەتەوە. هەر لەم شوێنەدا، دەبێ بڵێم، وەرگێڕانەکە هەڵەی سەیری تێدایە-رەنگە هەڵەی وەرگێڕەکە بێ لە فەرەنسییەوە بۆ عەرەبی، بۆ نموونە: 1- بابەتە ئەسلییەکە بریتییە لە6خاڵ، بەڵام لە دەقە وەرگێڕاوەکە کراوە بە7خاڵ!. 2-خاڵە یەکەمەکە بەم شێوەیە(Befreie die politische Aktion von jeder vereinheitlichen Paranoia!)، بە کوردی، واتە(کاری سیاسی لە هەر پاأنۆیەکی یەکگرتوو، رزگار بکە)

Verweigere den alten Kategorie des Negativen (das sind Gesetz, Grenze, Kastration, Mangel, Lücke die) (das westliche Denken so Lange….) واتە: (زاراوە کۆنە نێگەتیڤەکان قبووڵ مەکە- ئەوانە بریتین لە یاسا، سنوور، پووتی، نوقسانی و درز)کە بیری رۆژئاوا ئەوەندە ساڵە وەك فۆرمێکی دەسەڵات...). نازانم بۆچی ووشەی(نالەبار)ی بۆ زیادکراوە. هەروا چەندین هەڵی تر، بۆ نموونە(Verliebe dich nicht in die Macht!) واتە(ئاشقی دەسەڵات مەبە- رستەکە، کۆ نییە!). لەو هەڵانە گەورەتر، قرتاندنی ئەو پەرەگرافە زۆر گرنگ و مەترسیدارەیە کە بەدواوەی هاتووە: (من خەون بە رۆشنبیرێك دەبینم، بە روونی روخێنەری ئونیفێرسال بێ...)!

هەڵبەت لێرەدا مەبەستی فۆکو ئەو حەقیقەتانەیشە کە زانست بە بەرهەمیان دەهێنێ!

ئەوەی وەك فەیلەسوفێکی"پۆستمۆدێرن"دەنووسێ(ئاشقی دەسەڵات مەبە)، بۆچی ئەو هەموو بۆچوون و سەرسوڕمانە لەبارەی شۆڕشی ئیسلامی ئێران بە رابەرایەتی ئایەتوڵا ئیمام خومەینی پیشاندەدا ودەنوسێ؟ بەناوبانگترین گۆڤاری چەپ لە ئەڵمانیا(کۆنکریت)لە ژمارەی مانگی هەشتدا، بە یادی تێپەڕبوونی بیست ساڵ بەسەر مەرگی فۆکۆدا، پاشکۆیەکی تایبەت سەبارەت بە ریپۆرتاجەکانی لەمەأ ئێران لە ساڵی 1979دا تەرخان دەکات. هەر بەم یادە، رۆشنبیرە ئەکادیمییەکانی ئەڵمانیا ئاهەنگ بۆ سوپەر ستارو بیرمەندی ئۆستای خۆیان دەگێڕن. ناوی پاشکۆیەکە(ئارەزوو بۆ ئازادنەبوون)ە. کاتێ ئەو ووتارەم خوێندەوە، گوتم، ئەگەر فۆکۆ ئێستا زیندوو بوایە، شانبەشانی موقتەدا سەدر یان بن لادن رادەوەستا، وەهەر چۆن کاتی خۆی لە قوم گیرسایەوە، ئێستا لە ئەشکەوتەکانی تۆرابۆرا دەگیرسایەوە!

(Tjark Kunstreich) لەو پاشکۆیە دەنووسێ: (فۆکۆ، نەك تەنها ئیسلام بە مەترسی نەدەبینی، بەڵکو بڕوانامەی هێزی شۆڕشگێڕی پێبەخشی)، لەوەش ترسناکتر ئەوەیە، کە بە سەرسوڕمانەوە لەبەردەم(رەهەندی رۆحی)رادەوەستێ. تا ساڵی1980دا، ریپۆرتاجەکانی فۆکۆ لە ئێران لەژێر ناوی(فەیلەسوفی گەورەی فەرەنسا، داندەنێ بە سەرکەوتنی ئیسلام)،بڵاوکراوەتەوە. ئەوەی ئاشکرایە، یەك شتە: قوتابخانە ئەکادیمییە جیاجیاکانی رۆژئاوا(نۆمینالیزم، پۆزەتیڤیزم، ئیمپیریزم و

فینۆمینۆلۆگی...هتد)وەك دوا یەدەکی بیروباوەڕی ئیدیالیزم، بەوپەڕی تەحزب و بە چەکی ئیدۆلۆژییانەوە، بۆ ئەوە کۆبوونەتەوە، بەر بە بیروباوەڕی مارکسیزم بگرن، دەیانەوێ (سەرمایە و تیئۆری بەها)ی مارکس/ئەنگلس پوچەڵ بکەنەوە! جا چۆن ئەم کارەیان پێ چێ دەکرێ؟ رەخنەکانی دریدا لە کتێبەکەی(تارماییەکەی مارکس)دا، بریتین(بۆ نموونە)لەوەی کە<< ژمارەیەکی زۆر لە"بەهاکانی بەها" بوونیان هەیە>>. ئەمانە چین و تا چ رادەیەك خۆیان"لەنێو"بەهای بەکاربردن و بەهای گۆڕینەوەدا هەن، بە ناڕۆشنی دەمێننەوە؛ یان بازنەی(W-G-W-کورتکراوی شمەك-پوول-شمەك) مارکس، بە"بازنەی گشتی"دادەنێ، بەڵام(w-g-w)فۆرمی گشت بازنەکە نییە، بەڵکو فۆرمی بزاوتنی بازنەیەکی ئاساییە....هتد. ئابووریناسی شتێفان گریگات لە وتاری_نیولۆگیزم کۆنترا مارکسیزم)دەپرسێ(داخۆ-بەهای بەهاکان- چی بێت و تا چ رادەیەك لە"نێوان""بەهای بەکاربردن و بەهای گۆرینەوە"هەیە، بە ناڕۆشنی دەمینێتەوە.

پڕۆفیسۆر(تێری ئیگالیتۆن) لە وەڵامی پرسیارێکی هەفتەنامەی(دی تسایت)دا دەڵێ: (هێشتا تا ئیمرۆ روون نەبووە، ئەو(پۆست)ە_پۆست فێمنیزم تا پۆستبونیادگەری) دەیەوێ چ بڵێ: ئایا مۆدێرنەمان بەجێهێشتووە؟ یان تەنها چەند لایەنێکی؟. کاتێ(دی تسایت)ئاماژە بۆ بۆچوونی بیرمەندی زانست(برۆنۆ لاتۆر) دەکات کە گوتویەتی:(ئێمە هەرگیز مۆدێرن نەبووین)، لە وەڵامدا دەڵێ: (هەندێ لە بیرمەندانی پۆستمۆدێڕن لەو بڕوایەن کە ئێمە هەمیشە پۆستمۆدێرن بووینە. بەڵام لەراستیدا زۆر سەختە بگوترێ پۆستمۆدێڕن چییە-قۆناغە؟ بارودۆخی هوشیارییە؟ بەشێکە لە تەکنیك؟ میتۆدە؟ بیرۆکەیە؟). لە روودامانە ئەگەر لە ژێر ئەو زاراوەیە، قۆناغێك تێبگەین...دریدا لەم پرسیارە بەدووپاتکردنەوە خۆی دوورەپەرێز راگرتووە....)

لۆرین گۆڵدنەر دەنووسێ: زاراوەی(Dekonstruktion)، بۆ یەکەم جار لە گۆڤارێکی نازییەکان کە تایبەت بووە بە بواری دەروونییەوە، بەکارهێنراوەو، زاراوەی(لۆگۆسێنتریزم)لە بیستەکاندا لەلایەن بیرمەندی فاشیست-لودڤیك کلاگە-وە داأێژراوە.)[2].

هایدیگەر لە(بوون و زەمەن)دەنووسێ: (تەنها لە ئازادبوون بۆ مردن، أاستەوخۆ ئامانج بە بوونەوەر دەدرێ و بوونیش دەگاتە کۆتایی). ئەمە هەمان بۆچوونی ئەو ئیسلامییانەیە کە دەڵێن(ئێوە ژیانتان دەوێ، ئێمە مردن)و هۆی سەرسووڕمان و پێهەڵدانی فۆکۆ نییە بە شۆأشی ئیسلامی ئێران؟...

ورووژاندنی پرسیاری سەرەکی ئەم زنجیرە ووتارە لەبارەی هایدیگەر و هەوڵدان بۆ وەڵامدانەوەی، تەنها بە پیشاندانی سەددان فاکت لەبارەی لایەنی ژیان و نووسینەکانی دەکرێ ئەنجام بدرێ. بەدەگمەن زانای زانکۆ یا نووسەر و سیاسەتمەدار هەیە، باس لە هایدیگەر بکا، بەبێ ئەوەی هێما بۆ کتێبەکەی فاریاس نەکا:

لە25/یونی/1933، بەیادی ئاهەنگێأانی(Sonnwendfeier) کە لەپاش جەنگی جیهانی یەکەم، کارەکتەری شێوە پڕۆتێستێکی بینی لە دژ رێککەوتننامەی فەرسای، هایدیگەر، وەك سەرۆکی زانکۆ، لە ووتەکەیدا

---

[2]/ Die Nazis und die Dekonstruktion, Loren Goldner.

لەبەردەم هەزاران قوتابی و ئاگرێگی گەورە، ووتی: (ئەی بڵێسە، ئاگادارمان بکە، رووناکیمان پێبدە، ئەو ڕێگایە پیشانبدە، کە گەرانەوەی تێدا نییە!- هەمان سەرچاوە،ل175)

لە نامیلکەی(هیراکلیت)دا گیانی نەتەوە، ئەنتی ئەمریکانیزم-بەو مانایەی ئێستاش بەکاردەبرێ- دەردەبڕێ و هێشتا هەر ئومێدی بە سەرکەوتنی هیتلەر هەبوو و بوونی ئەڵمان بە ئامادەبوونیان بۆ خۆبەکوشتدان لە جەنگی جیهانی دووهەم و لەپێناو سەرکەوتنی فاشییەت دەپێوێ و دەنووسێ: (ئێمە ئیمرۆ دەزانین کە جیهانی ئەنکلۆسەکسۆنی ئەمریکانیزم بڕیاری داوە، ئۆروپا، واتە وەڵات، و واتە سەرەتای رۆژئاوا لەناوببەن.....هێشتا تاقیکردنەوەی حەقیقی و گەورەی ئەڵمانەکان لەپێشدایە، رەنگە پێی نەزانن کەوا لە دژی ئیرادەیاندا تاقیدەکرێنەوە، داخۆ تەبا و رێکن لە تەك حەقیقەتی بوون، ئایا ئامادەبوونیان بۆ مەرگ بە قەت پێویست، بەهێزە....).

دەمێکە، پێشی دەسەڵاتوەرگرتنی نازییەت،(ئەنتی سمیتیزم) لەلای هایدەگەر ریشەی هەبووەو لە نامیلکەی (دەروازەیەك بۆ ناو میتافیزیك، لا28، 1953)دەربڕیوە؛ بۆ نموونە، جوو بە: (جنۆکە)ناودەبا، یا بەم شێوەیە:(أێکخراوە بێ زەمینەکانی مرۆڤە ئاساییەکان لە رووسیاو ئەمریکا کە گەلی ئەڵمانیان گەمارۆداوە).

جگە لەو بۆچوونانە، هایدیگەر بە شێوەیەکی درندانە، وەك بڵێی بەخۆی بڕیاری سووتاندن و کوشتنی جووەکانی دابێ، لە1949، لە ووتارێکیدا لە شاری بریمن، ووتویەتی: (ئێستا کشتوکاڵی بووە بە پیشەسازی خۆراکی مۆتۆریزەکراو، لە جەوهەردا، هەمان شتە وەك فاریکاتسیونی لاشەکان لە ژووری گازکوشتن و ئۆردوگای لەناوبردن، هەمان شتە، وەك ئابلۆقەدان و برسیکردنی وەڵاتان و هەمان شتە وەك فابریکاتسیونی بۆمباکانی ماددەی ئاووی.-هەمان سەرچاوە، ل386))

لە خۆڕا نییە، پرۆفیسۆر(مارتین بوبەر)خەڵاتوەرگری کتێبخانەی ئەڵمانیا لە 1953گوتویەتی: (هایدیگەر: هیتلەری هزرە)!؛ یوئاخیم بروین ناوی ووتارێکی دەنێ: (فەلسەفە بۆ عەیبدارکردنی گۆڕستان-مەبەستی ئەوەیە، نازییەکان گۆڕی جووەکان بە رەنگ سمبولی و ووتەی نازییەکان، عەیبدار یان وێرانیان دەکەن)

لە 28ی ئۆگۆست/1947، هیربەرت مارکۆزە نامەیەك بۆ هایدیگەر دەنووسێ و داوای لێ دەکا پاشکەزی خۆی رابگەیەنێ لە نازییەت یان لە کوشتنی ملیونان جوو، بەم شێوەیەلە 1948/1/20 وەڵامی دەداتەوە: (.... چەند سەختە گفتوگرکردن لە گەل مرۆڤێکدا کە لە 1933وەوە لە ئەڵمانیا نەبووە و سەبارەت بە سەرەتا و کۆتایی بزووتنەوەی ناسیونال سۆسیالیست حوکمدەدا. هەروا سەبارەت بە ئیلتزامییەوە بە رژێمی نازی دەنووسێ: >>لەبارەی خاڵی سەرەکی نامەکەتان دەمەوێ ئەمانەی خوارەوە بڵێم: لەبارەی1933: من چاوەڕوانی ئەوە بووم لە ناسیونال سۆسیالیزم نۆژەنی رۆحی بکا بۆ هەموو ژیان، ئاشتبوونەوەی ناکۆکییە کۆمەڵایەتییەکان و بوونی رۆژئاوا لە مەترسی کۆمونیزم رزگاربکا. من ئەم بیروباوەڕە لە گوتارەکەمدا بەبۆنەی بوونم بە سەرۆك زانکۆ، دەربڕیوە(هەمووتان خوێندووەتەوە؟) ولە وتاری(جەوهەری زانست)رامگەیاندووە-ل372-374).

مارکۆزە، نامەکەی هایدیگەر بە بێ وەڵام ناهێڵێتەوە....

له پاش روخاندنی دەسەڵاتی نازییەت، ماڵی هایدێگەر داگیر دەکرێ و لە زانکۆ دەردەکرێ.

تیئۆری((خودی پەتی))ناوکی تیئۆری هایدێگەرە و هەر ئەوەش بوو وای لێکردبوو ببێ بە فەیلەسوفی حیزبی نازی و هیتلەریش بە بەرجەستەکردنی حەقیقەتی ئەڵمانی دەزانی، بۆیە دەڵێ: (تیئۆری و هزرەکان مەکەن بە بنەما و رێسای ئەمرۆ و دوارۆژی بوونتان. فۆهرەر-هیتلەر-بە تەنها حەقیقەتی ئەڵمانیا و یاسایەکەیەتی-لە مرۆڤی هاوچەرج لەلای مارکۆزە، ل32-)
ئیمرۆ فەلسەفەی ئەڵمانی خۆی چەکدارکردووە و ئەو مێژووە پڕ تاوانە، سلۆدەردایکی بەرهەمهێناوە و ئەو کوردە"پویپلانە" لە مەراسیمی ناشتنی مارکسیزمدا، باسی لێ دەکەن، بەڵام پرسیارەکە ئەوەیە سلۆتەردایك لە کوێوە سەرچاوەی گرتووە و چی دەوێ؟
لە 1997دا لە بازل(سویسرا)ئاهەنگی هومانیزم رێکدەخرێت بەناوی(رێگای تازەی هومانیزم). لەوێ سلۆتەردایك ووتارێك بەناوی(رێسایەکی نوێ بۆ پارکی مرۆڤ) پێشکەش کرد. ئەم ووتارە وەك وەڵامێك بۆ نامەی هومانیزم و دەستپێکردووە بە پێناسەکردنی هومانیزم وەك خوێنەر-نووسەر و کلتووری نامەنووسی و ئەفلاتۆن(پۆلۆتیکا)و نیتشە(زەرادەشت وای گوت)و هایدەگەر(نامەکان لەمەر هومانیزم، تێبینییەکانی1946)دەکات.
لەو ئاهەنگەدا دەبێت بە مشتومڕێکی توند و ئابرووچوونی سلۆتەردایك و لە1999درێژە بەو ئابرووچوونە دەدا کاتێك لە ئاهەنگی یادکردنەوەی هایدەگەر لە تەلاری(ئەلمەوە)کە خاوەنەکەی سەر بە فاشیستەکانە، ئەو ووتارە دووبارە پێشکەش دەکاتەوە. بەم بۆنەیەوە 16فەیلەسوف و دوو تیولۆگ مێواندار دەکرێت و رەخنەگرەکانی وەك راڤەکەر و درێژەپێدەری نامەکانی هایدەگەر ناوی دەبەن و چەندین رۆژنامە و گۆڤاری جیاجیا، کۆمێناری خۆیان لەبارەیەوە بڵاوکردەوە:، لەوانە بۆ نموونە:
راینەر شتێفان(زوید تسایتونگ، 1999/7/29)دەنووسێ: (ئەوە فۆرمێکە وەك مرواری، بەڵام لە مەبەستدا لە ئاژەڵێك کەمتر نییە)
لەوێدا راینهارد مۆر کە نە لە دوور و نە لە نزیکەوە پەیوەندی بە شیوعییەکانەوە نییە لە گۆڤاری(دێر شبیگل، 1999/9/6)دا دەنووسێ: (ووتارە نوێکەی سلۆتەردایك، هەڵگری پەیامی ئیتۆری فاشیستییە...لەم مەیانەدا سلۆتەردایك رێگری لە بەرپرسی سیمنارەکانی(تەلاری ئەلمەوە)کرد، ووتارەکەی چیتر بڵاونەکاتەوە و بە خۆیشی نایەوێ لە بارەیەوە هەڵویست وەربگرێ. زمان و بەڵگەکانی تەکنیکی هەڵبژاردنی جینات بە سەرپەرشتی ئیلیتەی کلتووری، دەنگی فاشییەتی لێ بەرزدەبێتەوە). ئەگەر ئەم ووتارە پێشی10ساڵ بڵاوبکرابا، توڕەیی و بێزاری راگەیاندنەکانی لێ دەبووەوە...) شایانی باسە، لەگەڵ ئەو ووتارەدا، وێنەی کۆبوونەوەی نازییەکان لە لایبزگ ساڵی1933کە هایدەگەر تێیدا بەشداری کردبوو، بڵاوکراوەتەوە)

سلۆتەردایك لە(ووتاری ئەلمەوە)دا، راستەوخۆ ویستی تەكانێك بە ویست و ئارەزوو و بۆچوونی نیتشە و هایدەگەر بدا كە خۆیان لە"دەسەڵاتە ناحیزبی و نائیدۆلۆژی و سەربەخۆ و ئەكادیمییەكەی هیتلەردا" بەرجەستە كرد و ئێستا بەختیار عەلی و چەند نووسەرێك لە گۆڤاری نما لاڤی ناحیزبییەتی لیٚ دەدەن!

هەر ئەو ووتارە وای لە(دیتلف هاتمان)بكات ووتارێك لە ژێر ناوی(بەربەرەكانی سەدەی بیست و یەك لە كوێن)بلاٌوبكاتەوە و تێیدا هاتووە: (سلۆتەردایك لە پێكهێنانی فۆرمێكی جیهانگیردا، رێبازێكی زۆر نویٚ لە رەگەكانی(ئیرادە بۆ دەسەلاٌت)كە بە فۆمێكی نوێی فەلسەفەی سیاسی، تەكنەلۆژیای سیاسی و ئابووری سیاسی داناوە و مەبەستیشی كارتێكردنی دوورە لە پێناو دوارۆژی دەسەلاٌت بۆ ئۆروپا و جیهان بە هەمان مانا هایدەگەرییەكەی و لێرەشدا بە رێكوپێكی لە گەل نیتشە گرێی داوە...)

ریساكانی سلۆدتەردایك بۆ((پاركی مرۆڤ))دووركەوتنە لە هومانیزم، واتە بە بۆچوونی ئەودا(...مرۆڤ لە ئاستی مرۆڤدا زەبروزەنگی بەتین پێكدەهێنێت...بەرەو سەرلەنویٚ ئاراستەكردنی پرسیاری"چاندنی مرۆڤ" و كراوەیی بۆ پرسیاری ئەنترۆتەكنیك... كاتیٚ نیتشە سەبارەت بە كۆنسێپتی"مرۆڤی بالاٌ"دەدویٚ، ئەوا بە قوولٌی لەبارەی جیهانی كۆن و بەسەر ئێستاماندا و دوورتر، بیری كردووەتەوە)

كاتیٚ هەبەماس ناوی بە(كۆنزەرڤاتیڤی لاو)دەبا و بە(بیۆتەكنیكێكی بیٚ زیان نییە؛ دەیەویٚ رێزی لیٚ بیگیرێت، بەلاٌم بەخۆیشی ناشرینانە لەگەل رەخنەلێگرەكانی مامەلٌە دەكات..) سلۆتەردایك بەمە ناڕەحەت دەبیٚ و دەلٌیٚ: (فەتوایەك دراوەو لە-شتارنێرگەوە-شوێنی لەدایكبوونی هەبەماس-)رێكخراوە،...من قوربانی راگەیاندنی چەپە فاشیستەكانم...بە هەلٌە لە من تێگەیشتوون)!

لە ووتارەكەی(تەلاری ئەلمەوەدا) نووسیویەتی: لە تاریكایی بیٚ نموونەی سالاٌنی پاش1945دا، مۆدێلی هومانیزم جارێكی تر، چرۆی نوێی گرت). مێژووناسی جوو(ساول فریدلەندە)داوای لە سلۆتەردایك هەلٌویست لەبارەی ئەو بۆچوونە وەربگرێت، بەلاٌم ئەوەی بەرپەرچدایەوە. پاش دوو رۆژ، مێزگردێكی نائاسیی رێكخرا، بەلاٌم ئەو لەیەك"تێنەگەیشتنە" راستنەكرایەوە و فریدلەندە، وەك پرۆتێست، پێشوەخت مێزگردەكەی بەجێهێشت.

ئایا خەلٌكی كوردستان پێویستیان بە فەیلەسوفانی جەنگ، رەگەزپەرەستی، كۆمەلٌكوژی، دژایەتكاری شیوعییەت و ژنان، راگرتنی كۆیلایەتی و بنیاتنانی دەسەلاٌتی نوخبە هەیە كە ئەو گیزندلە گەوجانە دەیانەویٚ بەناوی زانست، شاعیرییەت، بیٚ لایەنی و جوانناسییەوە دەرخواردی خەلٌكی كوردستان بدەن؟

هەرگیز نەخێر!

باسكردن لەو رەوتە زۆر هەلٌدەگرێت و لەدواییدا رسواكردنی ئەو"سەربەخۆو بێلایەن"انە، پێش كۆمونیستەكان، ئەركی هەموو مرۆڤدۆستێكی ئازادیخوازە، و هەر لەم سونگەیەوە و وەك دەلٌێن(هەر كەسیٚ بۆ لەیلای خۆی دەگریٚ)، ئەم بەشدارییەم كردو دلٌنیام ئەو"گیزندلانە"چەندی تر ژەهری دژ بە ماركسیزم برێژن، بەلاٌم هەرگیز ناتوانن ببن بە لەمپەر لەبەردەم خەبات و مێژووی شیوعییەكان(كۆمۆنیستەكان)و...تا بەدیهێنانی(هەر كەسیٚ بە قەت توانای، هەركەسیٚ بە قەت پێویستی)!

تێبینی: لە رابردوودا بەشێك لەم ووتارە لە رێگای كوردستان بلاوكرایەوەو بە گونجاوم زانی لێرەدا سەرلەنوێ بەدەستكارییەوە دووبارە بڵاوی بكەمەوە.